

Оригинални научни рад

UDC: 911.3:380.8
DOI: 10.2298/IJGI1102129C

РАЗВОЈ ТУРИСТИЧКОГ ПРОИЗВОДА НА САЛАШИМА - СТУДИЈА СЛУЧАЈА

Невена Ђурчић¹, Наташа Павловић***

* Природно-математички факултет, Нови Сад

** Туристичка организација Војводине, Нови Сад

Примљено 28 марта 2011; рецензирано 2 маја 2011; прихваћено 8 јула 2011

Апстракт. Сеоски туризам постаје тржишно све значајнији сегмент туристичке понуде Србије. У Војводини сеоски туризам се развија и на салашима као специфичној форми традиционалних пољопривредних газдинстава. Предмет истраживања овог рада су салаши у околини Бечеја, досадашњи развој салашарског туризма, као и анализа става салашара са искуством и оних без искуства у овом начину привређивања. Инструмент коришћен за истраживање био је анкетни упитник. Резултати до којих се дошло усмерени су у правцу развоја селективне туристичке понуде, са специфичним пакетима понуде, уз уважавање развоја на одрживој основи туризма.

Кључне речи: салаши, туристички производ, селективни туризам, Бечеј

Увод

Салашарски туризам је термин који означава туристичку понуду на војвођанским салашима, као специфичном облику традиционалних пољопривредних газдинстава, и чини особен сегмент сеоског туризма. Особеност салашарског туризма везује се за сам карактер салаша које одликује у највећој мери традиционалан начин живота, привређивања и становања уз очуване културне, обичајне и фолклорне елементе становника који их настањују (Ћурчић & Вјелјас, 2008). Салашарски туризам се просторно везује за Панонску низију и Војводину где је традиција салашарског становања дуга више векова и у неким деловима добро очувана са јасном тенденцијом оживљавања старих и изградње нових салаша управо у туристичке сврхе (Ћурчић & Вуквић, 2005).

Салашарски туризам функционално везан за особене стамбено-привредне јединице панонског простора издваја се у руралној туристичкој понуди

¹ Кореспонденција са: galant@ptt.rs

Србије. Његова особеност је заснована на смештају у очуваној историјско амбијенталној средини где се туриста среће са начином живота и рада који дочарава дух прошлости. Изглед, опрема, атмосфера и поједине свакодневне активности доносе искуство живота на стари, традиционални начин изолованог сеоског имања Војводине што је аутентично у руралној понуди Србије. Што су елементи традиције више заступљени самим тим је туристичка понуда више вредна и снажније делује на привлачење туриста.

Последњих година смештени у нови контекст туризма, екологије и одрживог развоја, салаши доживљавају нову младост и како каже професорка Бранка Лазих (2006) у књизи “Мој салаш”: “Ревитализација салаша, која је евидентна, има велики значај за Војводину. Салаши су архитектонски, културолошки, историјски део Панонске низије, наши корени и наше неискоришћено богатство”.

Према сазнањима до којих се може доћи, изгледа да је подизање салаша почело половином 18. века, а да је највише салаша подигнуто у другој половини 19. века и у првим деценијама 20. века. До данас је преживео мали број салаша, поготово у својој првобитној функцији.² Један од начина оживљавања салаша у Војводини је свакако њихово туристичко активирање, чему се последњих година све озбиљније и приступа.

За неке делове Војводине израђени су специјални Мастер планови развоја којима је обухваћен и туризам и где су предложене конкретне мере и програми активације већ постојећих објеката (салаша) или изградња и уређење специфичних еколошко одрживих туристичких комплекса типа етно села, спортских комплекса, уређења приобалних подручја и др. На подручју Бачке урађен је Мастер план туристичког подручја „Горње Подунавље“ који предвиђа ревитализацију салаша у општини Сомбор (пројекат „Салаши на северу Бачке“) са конкретизацијом садржаја боравка на салашима и са комплементарним садржајима погодним за полудневне или целодневне обиласке (Научно-истраживачки центар, 2007; Стојановић & Манић, 2009).

Туристичко активирање салаша имало би ефекта на подизање прихода локалне заједнице, тј. подизање квалитета живљења, али за то морају бити

² Најбоље су се временски одржали салаши на простору између Дунава и Тисе, од Титела, Новог Сада и Бачке Паланке, на север до Сомбора и Суботице. Највише ових салаша настало је током XVIII и у првој половини XIX века. Иако су њихов изглед и намена доста измењени, углавном су очувана битна својства специфичног становања: старе алатке, посуђе, ношња, неки обичаји (Драгићевић, 2007).

испуњени и одређени предуслови: повећање доступности, обезбеђење основних јавних служби, сервиса и услуга (Спалевих, 2009), комунална инфраструктура, као и туристичка едукација становништва.

Салашаи и потенцијали за салашарски туризам у општини Бечеј

Општина Бечеј се налази на крајњем истоку Бачке, на десној обали реке Тисе, саобраћајно добро повезана са свим деловима Војводине. Општину према попису из 2002. године настањује 40 987 становника који живе у шест насеља: Бечеју, Бачком Градишту, Бачком Петровом Селу, Радичевићу, Милешеву (Дрљану) и Пољаницама. Састав становништва је вишенационалан, већину чине Мађари (49%) и Срби (41%) (<http://www.becej.rs/>).

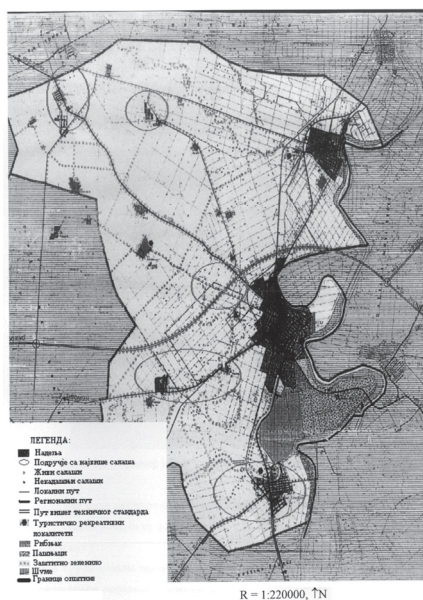
Од укупне површине општине 48 653 ха, у пољопривредне површине спада 42 538 ха или 87,4%, а све остале површине захватају 6 115 ха или 12,6%. Осим што су заступљене у великом проценту, пољопривредне површине одликује и висок проценат најплоднијих земљишних типова – чернозема и ливадске црнице (83% укупне површине) (<http://www.becej.rs/>). С обзиром на плодност земље, аграрна производња има дугу традицију и високе резултате приноса. Захваљујући погодностима за развој пољопривредне производње, развили су се у атарима бечејске општине и специфични објекти за становање – салашаи, који данас осим своје редовне функције, могу бити успешно искориштени и за развој тзв. салашарског туризма.

Бечеј је настао на обали Тисе, на некадашњој војној граници између Аустрије и Турске почетком 18. века. Првобитна мања насеља више пута су страдала од стране турске војске, устаника Ракоција Ференца, а потом и од куге 1707. године. Од 1751. године Бечеј напредује и расте и постаје седиште потиског крунског дистрикта у Аустро-Угарској монархији. Изградња салаша се јавља око 1795. године након премера атара и поделе земљишта сељацима, где из практичних разлога уштеде времена на путовање од села до њива настају мале колибе од набоја и крововима од трске и сламе. Временом су ови објекти проширивани, дограђивани, додате су и штале, свињци, шупе и цела породица живи на њима. Скромни објекат у који се власник земље склањао од сунца, кише или да предахне постао је склоп грађевина за стално становање окружен њивама и пашњацима власника. Сељацима којима је требало од села до њиве добром запрегом више од један сат да путују сврсисходније је било да подигну салаш на њиви и ту се настане.

Златно доба салаша је био период између 1890. и 1910. године када је у бечејском атару регистровано 638 салаша. Однос густине салаша и површина атара је био врло добар и износио је 55 катастарских јутара пољопривредног земљишта по једном салашу. У то време Бечеј је имао 8 ветрењача, 7 воденица и 4 чарде распоређене по важнијим путним правцима (Гаврић, 1994).

Данас на простору бечејске општине број салаша је далеко мањи него што је био почетком 20. века на чега су утицале промене у начину пољопривредне производње (појава трактора и друге механизације), уситњавање пољопривредног поседа, миграције становништва ка градовима и запошљавање у фабрикама, као и мере државне политике спроведене 1946. године у виду конфискације салаша и 1970-тих година у виду комасације земљишта.

Према подацима Земљорадничке задруге у Бечеју евидентирано је да је 735 салаша порушено у комасацији и да их је тада остало 250. Такође, Земљорадничка задруга Бечеј располаже податком да данас у општини има 50 „живих“ салаша са стално насељеним становништвом (Земљорадничка задруга Бечеј – интерни подаци) (Скица 1).

Скица 1. Распоред салаша у општини Бечеј (Завод за урбанизам Војводине, 1982).

Стално настањени салашаи у бечејској општини су у релативно добром стању, што се тиче стамбених просторија и економских зграда. Оно што умањује вредност ових салаша јесте неспроведена електрична енергија и снабдевање водом из бунара, што може бити препрека за прихват туриста. С друге стране, срећу се и салашаи који су модерне грађевине у одличном стању (изграђени од квалитетног материјала, са уведеном струјом, са најновијом механизацијом за пољопривреду, лепо уређеним шталама са расним коњима и др.) и који су потпуно спремни за прихват туриста, али не одишу атмосфером старог и аутентичног живота што умањује њихову туристичку вредност и стога не могу бити део понуде овог селективног облика туризма (Ћурчић, Павловић & Станојловић, 2010).

Истраживање туристичке понуде бечејских салаша

Циљеви истраживања

Три основна задатка овог истраживања су да установе:

- колико су салашари упознати са салашарским туризмом у Војводини и како оцењују атрактивност бечејских салаша,
- на које начине салашари виде могућност укључења у туристичку понуду, и
- какве ефекте очекују по своје домаћинство укључењем у салашарски туризам.

Основни циљ истраживања је да утврди да ли је до сада било туристичких посета на бечејским салашима, каква су досадашња искуства салашара у бављењу туризмом, као и каква је њихова оријентација и спремност да се организовано укључе у туристичку понуду и на које начине ту понуду да учине квалитетнијом и, самим тим, тржишно прихватљивијом.

Инструмент и поступак истраживања

Инструмент коришћен за ово истраживање је анкетни упитник формиран од стране аутора рада. Анкетни упитник се састоји од листе питања распоређене у 4 дела. Првом групом питања је истраживана демографска структура узорка (7 питања). Други део упитника се односио на општа питања о салашима, салашарском туризму и препознавању могућности укључења бечејски салаша у туристичку понуду (4 питања). Трећи део упитника је био намењен салашарима који немају искуства у пружању туристичких услуга и истраживао је ставове, мишљења и одређења

салашара у вези прихвата и смештаја туриста на својим салашима (7 питања). Четврти део упитника је био намењен домаћинима са искуством у пријему гостију и по питањима је сличан трећој групи, са одређеним модификацијама.

Овим упитником анкетирано је 25 испитаника, односно становника салаша бечејске општине, методом случајног узорка директним анкетирањем, као и индиректном методом анкетирања (испитаници су сами попуњавали упитник без присуства анкетара).

Величина и структура узорка

Први део питања обухвата опште карактеристике испитаника на основу којих можемо сазнати: полну и старосну структуру салашара; да ли целог живота живе на салашу или само долазе на салаш повремено, а живе у граду; величину породице; њихов степен образовања; изворе прихода; као и мишљење салашара о сопственом животном стандарду.

Истраживањем је обухваћено 25 лица, било стално или повремено настањених на салашима. Према полној структури мушкарци су чинили 60%, а жене 40% испитаника. Однос полова међу анкетираним лицима је неуједначен, због тога што је анкета вршена на терену (на салашима) где већи број мушкараца стално живи или повремено долази због обављања пољопривредних радова и стога су чешће присутни.

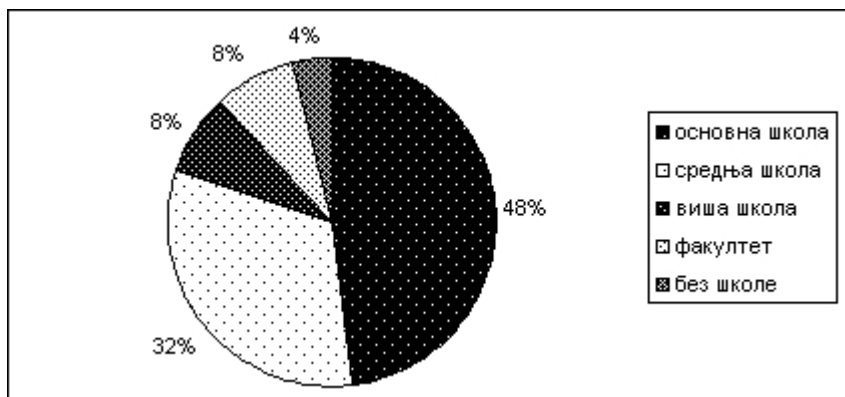
Просечна старост људи који живе на салашима у бечејској општини износи 50 година. Најмлађи испитаник има 23 године, а најстарији 75.

Захваљујући истраживању, утврђено је и колико дуго ови људи живе на салашима, односно који су разлози настањивања на салашу. На основу одговора испитанике можемо поделити на следеће групе:

- Оне који стално живе на салашу (целог свог живота) (44%),
- Испитанике који живе у граду (селу) а сваки дан су на салашу због обављања пољопривредних послова (24%),
- Испитанике који су раније живели на салашу (али је салаш срушен), а данас, после изградње новог, опет живе на салашу (20%),
- Појава младих брачних парова који због лоше финансијске ситуације долазе да живе и раде на салашу (производе храну за себе и баве се пољопривредом) (12%).

Истраживањем величине породице на бечејским салашима утврђено је да су најбројније четворочлане породице, док за њима следе породице са више од 5 чланова, потом породице са 2 члана, па петочлане и трочлане породице и на крају најмање је оних салаша на којима живи или ради само 1 члан (то су обично најстарији становници салаша, чија се породица одселила у град или су остали чланови преминули).

Даљим истраживањем утврђен је степен образовања испитаника и добијени су резултати према којима је ниво образовања салашара на доста задовољавајућем нивоу (48% има завршену средњу, вишу или високу школу), у односу на устаљено мишљење да су салашари необразовани људи. Од свих испитаника највише њих има завршену основну школу 48 %, а најмањи број салашара је без школе 4 % (Скица 2).

Скица 2. Образовна структура испитаника

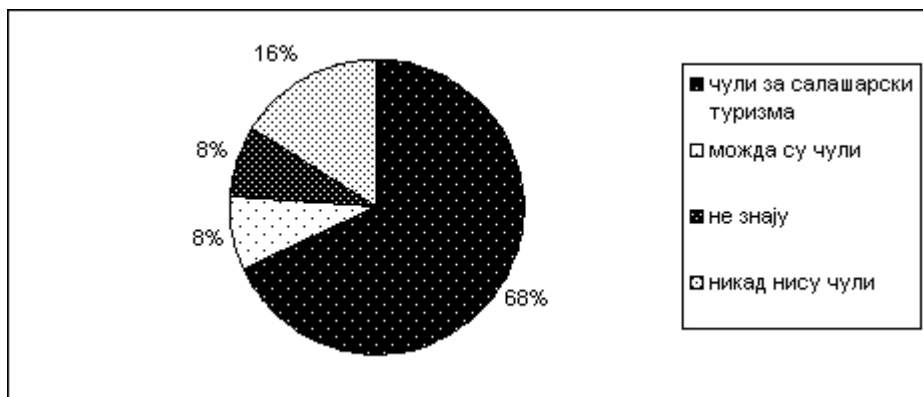
Код највећег броја испитаника основни извор прихода је пољопривреда – 88% испитаника. Смањен је број оних који се баве друштвеном делатношћу – 8% испитаника, а још је мањи број салашара који се баве приватним предузетништвом – 4%, док уопште нема оних који се баве неким другим делатностима.

У испитивању нивоа животног стандарда утврђено је да 68% испитаника сматра да има просечан животни стандард, 28% сматра да има низак, док свега 4% испитаника сматра да је високог животног стандарда.

Резултати истраживања

Други део анкете састоји се од 4 питања која се односе на познавање појма салашарског туризма, његово схватање, уочавање постојећих потенцијала за развој, као и предлоге могућих производа салашарског туризма у бечејској општини .

Од укупног броја испитаника 68% је чуло за појам салашарског туризма што је веома позитивна чињеница, јер постоји предуслов да се салашари још више заинтересују за овај облик туризма и кроз унапређење знања и стандарда успешно га развијају на својим салашима (Скица 3). Ревитализација салаша кроз туризам може имати вишеструке позитивне ефекте, не само на домаћинство – власника салаша, већ и на свеукупан развој руралних простора у којима се салаше налазе: економски, демографски, еколошки, културни, инфраструктурни, комунални, интегративни ефекти (Марић, 2001).

Скица 3. Обавештеност испитаника о салашарском туризму

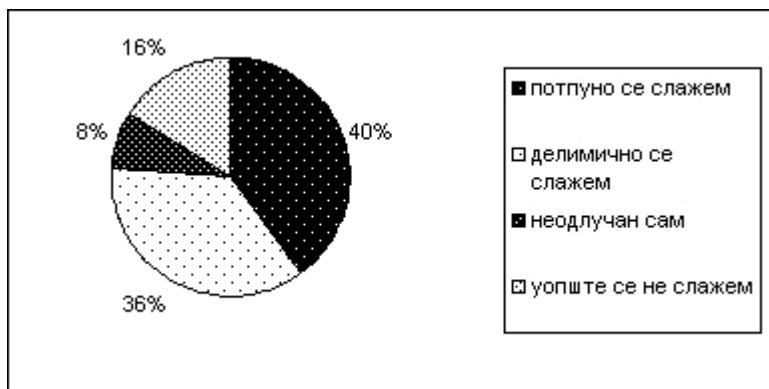
У истраживању испитаницима је дата могућност да изразе сопствено мишљење о појму салашарског туризма. Овај одговор нам »отвара пут« да сазнамо креативну моћ испитаника и њихов доживљај овог облика туризма. Добијени су веома интересантни одговори који би се могли искористити и у формирању туристичке понуде бечејских салаша, а наводимо само најрелевантније одговоре. Већина испитаника сматра да је салашарски туризам такав облик који обухвата:

- »Пријем гостију из града на салаш, који им може пружити здраву храну, мир, тишину у лепој околини.«

- »Било би лепо развијати овај облик туризма, јер пружа гостима уз адекватан програм, мир, тишину, боравак у незагађеној природи, али треба много улагања«.
- »Обилажење салаша (људи из града обилазе салаше са жељом да се упознају мало више са њима)«.
- »Живот у слободном простору, цвркут птица, здрава храна«.
- »Пријатан амбијент, потпуно опуштање у природи, да се добро поједе – стари специјалитети, временска неповезаност, најјефтинији и најздравији вид одмора, развијање љубави према домаћим животињама« .

Из наведених одговора видимо да су се испитаници ревносно потрудили да »зађу у срж« овог појма, тако да у различитим описима можемо извући основне елементе туристичке понуде, онако како су је перципирали људи који на овим салашима живе и раде и вољни су да учествују у новим начинима привређивања.

На скици 4 исказано је мишљење становника салаша о постојању потенцијала за развој туризма где су они у високом проценту (76%) свесни потенцијала са којима располажу на салашима или у околини и могућности да се то искористи за нов облик туризма.

Скица 4. Да ли салашу у бечејској општини имају потенцијал за развој туризма?

Да би се утврдила мишљења салашара како перципирају шта је то што би највише заинтересовало туристе на салашу, спроведен је и овај истраживачки сегмент. Највише испитаника сматра да би сам живот на салашу био најинтересантнији за туристе, аутохтоност и традиционалност живота и рада. За њима следе испитаници који су дали сопствена виђења

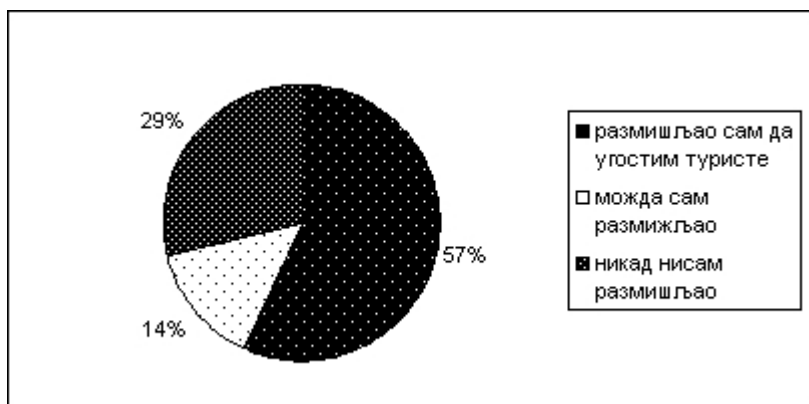
по том питању. Они сматрају да би за почетак требало привући туристе на следећи начин:

- припремити програм за децу из града за упознавање домаћих животиња,
- организовати викенд боравак на салашу уз домаћу кухињу и учествовање у пословима,
- организовати лети вожњу фијакером са салаша до Тисе и Мртве Тисе,
- омогућити смештај ловаца на салашу и вожњу по атарима до ловишта,
- приказати одгој коња на салашу,
- отворити школу јахања итд.

Кроз добијене одговоре је потврђена тврдња да туристички производ салаша, али и руралних простора уопште, мора да садржи компоненте изворности, односно еколошке, здравствене, спортско-рекреативне и културне компоненте, што је у сагласности и са основним начелима концепта одрживог развоја туризма (Драгићевић, 2007).

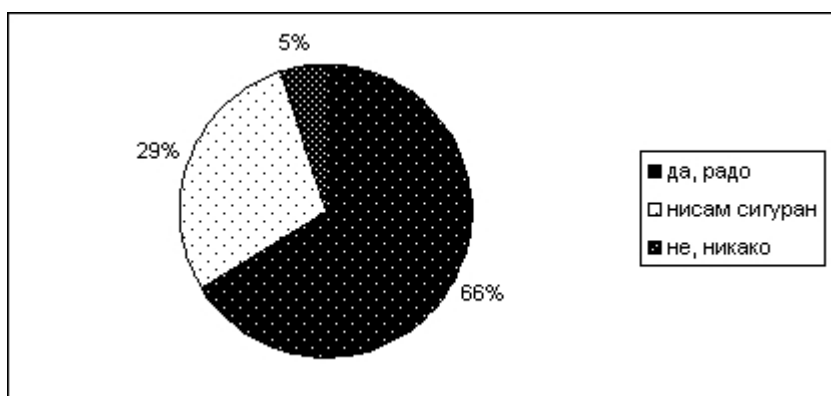
Трећи део анкете односи се на домаћине без искуства у понуди салашарског туризма. Већ на самом почетку анализирања уочава се да број домаћина без искуства (21 особа или 84%) преовладава у односу на број домаћина са искуством (4 особе или 16 %) у пријему гостију.

При анализирању можемо видети да је 57% домаћина без искуства размишљало да угости туристе на свом салашу, док је број оних који никада нису размишљали о овоме 29%, што је дупло мање. Најмањи број испитаника (14%) се двоуми и каже да је можда размишљао о томе (Скица 5). На висок проценат домаћина који би желеле да угосте туристе утицали су у знатној мери медији који се све активније укључују у популаризацију сеоског туризма, затим истицање руралног туризма као једног од примарних облика у Стратегији туризма Србије од 2005-2015. године, као и ангажовање државе у примени ширег спектра подстицајних мера кроз повољно кредитирање домаћинстава или давање неповратних средстава за инвестиције у салаше, а битан фактор је и пружање бесплатне обуке за овај облик туризма.

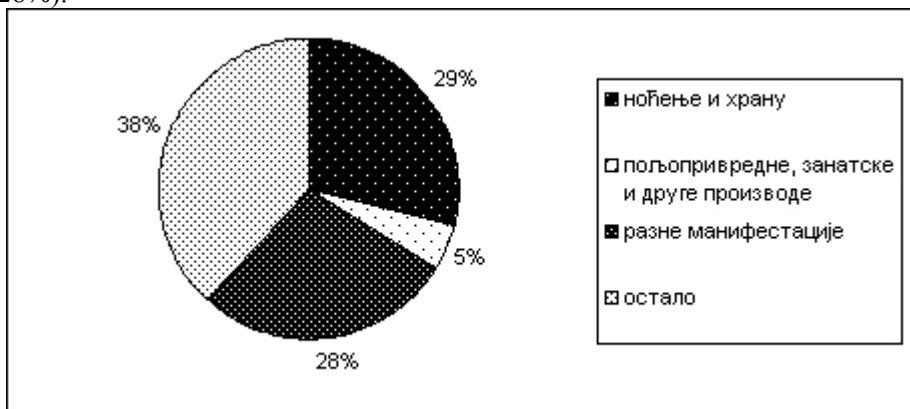
Скица 5. Да ли сте размишљали да угостите туристе на свом салашу?

Интересантни су резултати који се односе на уређење салаша за прихват туриста (адаптирање и реновирање објеката уз неопходне инвестиције). Анализа овог сегмента добар је показатељ спремности испитаника да адаптирају своја домаћинства у сврху што бољег развоја туризма (66%) (Скица 6). Салаш уређен за потребе туризма требало би да задржи свој стари изглед, али истовремено да испуњава све захтеве који се постављају у погледу категоризације (Станков, 2007). Исто тако, велики је број оних који би пристали на едукацију у вези са развојем салашарског туризма (81%). Далеко је мањи број салашара који нису спремни за едукацију овог типа (14%) и оних који нису сигурни (5%), што је оправдано с обзиром да су салашари старија популација која нема ни финансијских средстава нити је физички у могућности да се бави туризмом.

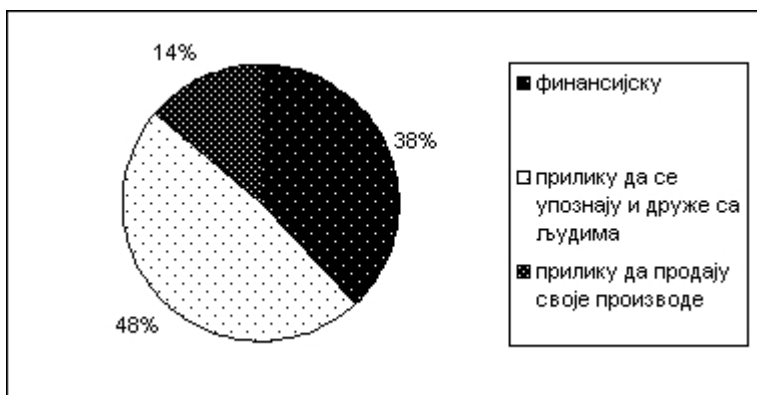
Скица 6. Да ли би уредили свој салаш за прихват туриста?

Што се тиче пружања услуга гостима, поред ноћења и исхране, највише испитаника дало је личне замисли како би то учинили (Скица 7). Они би туристима приповедали о животу на салашу; водили их у разгледање домаћих животиња, укључили их у свакодневне послове, организовали возњу фијакером, неки би чак возили госте до Фантаста или осталих суседних салаша, учили их јахању коња и др. (38%). Такође, салашари су спремни да своје госте упознају и укључе у различите локалне манифестације, које се везују за пригодне догађаје у животу, раду и култури салашара и чине особену вредност традиције живота на салашу (28%).

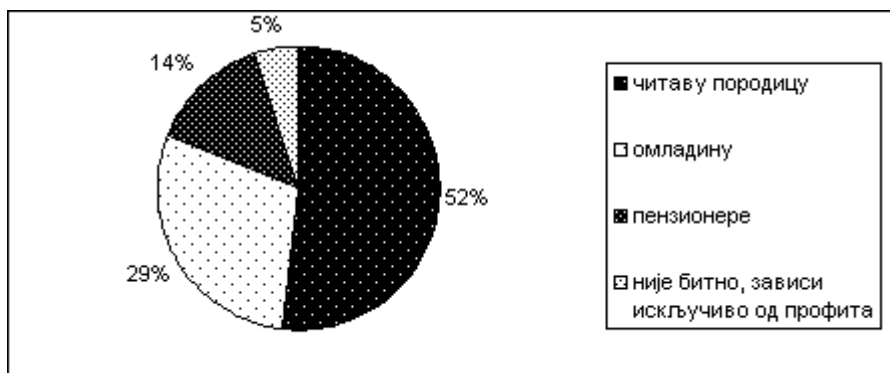
Скица 7. Шта би сте понудили гостима да им боравак буде пријатнији?

Очекивања салашара од салашарског туризма (односно корист коју виде развојем оваквог вида туризма у општини) за већи број њих је погодна прилика да се упознају и друже са људима, што одражава њихову усамљеност и потребу за комуникацијом (48%). Такође, прилично је велик број испитаника који виде и финансијску корист од развоја салаша у туристичком смислу (38%) и новог начина привређивања за себе и своју породицу што би унапредило и подигло стандард живота на салашима (Скица 8).

Скица 8. Какву корист испитаници виде од салашарског туризма?

У циљу да сазнамо које су то врсте туриста, које би становници салаша волели да приме на свој салаш, обрађен је и овај део истраживања. Број испитаника код којих нису битне неке основне карактеристике туриста, већ само профит је веома мали (5%), па можемо закључити да су код осталих испитаника, којих има у далеко већем броју важнији други мотиви (Скица 9). Оно што је нама битно за даљу анализу је: да се највећи број испитаника определио за примање породице као циљне групе (52%); затим следе испитаници који су се определили за омладину као туристе (29%), и на крају они који су се определили за пензионере – »туризам трећег доба« (14%). При креирању туристичког производа требало би уважити мишљења испитаника и предложити одговарајући програм за сваку категорију туриста понаособ, са акцентом на породицу као примарну циљну групу.

Скица 9. Кога би сте најрадије примили на салаш?

Испитаници без искуства у прихвату туриста већином нису покушавали да промовишу свој салаш. У неформалном разговору са овим испитаницима сазнали смо да су разлози за то следећи: већина њих сматра да салаш који поседују није довољно атрактиван за снажнију промоцију, као и да треба још много новчаних средстава за опремање и подизање комфора смештаја што се сматра пожељним на тржишту.

Мали је број оних који су пробали да презентују своје салаше. Учинили су то на следећи начин: највише њих је презентовало салаше пријатељима, рођацима који су боравили у гостима, док је занемарљив број оних који су то учинили путем медија.

Четврти део анкетног упитника састављен је за домаћине са искуством у пријему гостију, али веома је мали број испитаника који су се определили за овај део анкете (4 особе или 16 %). Намеће се закључак је да у бечејској општини има врло мало салашара који су до сада примали туристе на својим поседима. Врло је значајан податак да већина људи који су боравили код ових домаћина нису туристи у класичном смислу речи (не остварују ноћење), већ пре посетиоци у једнодневном или краћем боравку на салашу. Пошто је број испитаника у овом одељку веома мали нећемо изражавати резултате у процентима, него ће резултати бити изражени описно.

Од испитаника са искуством највише је салашара који су више пута примали посетиоце на свом салашу, а занемарљив је број домаћина који су их угостили само једном. Ови испитаници су такође спремни на едукацију у вези са развојем туризма, а све у циљу што бољег економског напретка салаша.

Досадашња понуда салашара обухватала је осим смештаја и добре домаће кухиње, пријатан одмор уз казивања о старим салашарским обичајима, приказ послова и живота на салашу данас, вожњу фијакером или јахање коња, а све то уз добро дружење и срдечно гостопримство.

Утврђено је да испитаници који су имали туристе на салашу нису до сада имали већу финансијску корист од тога. Једино што су имали била је прилика да упознају нове пријатеље као и да продају, односно боље пласирају своје пољопривредне производе (сир, јаја, ракију, зимницу и др.) или остваре дужу пословну сарадњу са некима од њих.

Подељен је број испитаника чије је гостопримство било исто према свима и оних који нису сигурни у то. У неформалном разговору сазнали смо да је разлог истоветног гостопримства према свим туристима (посетиоцима) изолованост, а тиме и усамљеност салашара који се због тога радују свакоме ко наиђе. Такође, сазнајемо да испитаници који нису сигурни у своју гостољубивост према свима подједнако за то имају следеће разлоге: нису сви посетиоци били дружељубиви и добронамерни па су се и салашари тако опходили према њима. Наравно, према људима са добрим намерама и салашари су показали такав став.

У питању отвореног типа да изнесу своје мишљење о томе шта недостаје понуди бечејских салаша добијени су дивергентни одговори, али се сви испитаници слажу у томе да свака делатност, а поготово туризам, мора имати снажну финансијску подршку да би се допунио садржај и побољшали услови живота на салашу (да се адаптирају стамбене и економске зграде салаша, уреде прилазни путеви, уведе недостајућа инфраструктура) како би све деловало привлачније. Они још сматрају да за развој салашарског туризма у општини Бечеј треба упослити јаку туристичку организацију која би се осим уређењем и опремањем салаша позабавила и давањем огласа и понуда за пријем туриста преко туристичких агенција.

Добра воља испитаника за сарадњу, као и прецизност и исцрпност у давању одговора, од велике су користи за даља истраживања и осмишљавање развоја салашарског туризма у бечејској општини .

Закључак

Рурални туризам представља погодну форму за одмор, разоноду, забаву, рекреацију и едукацију свих заинтересованих сегмената тражње који желе туристичко искуство на другачијим основама од класичног хотелијерства. Рурални туризам, а самим тим и салашарски, пружа широк опсег активности за различите старосне, физички активне, мотивски одређене групе потрошача које окупља заједнички именоватељ – туризам на одрживим основама. Стога укључење салаша у туристичку понуду отвара пут привредном унапређењу сеоских домаћинстава уз неговање и очување аутентичног начина живота и рада.

Туризам на салашима у околини Бечеја налази се у зачетној форми, у фази препознавања и упознавања са овим обликом привређивања. Заинтересованост локалног становништва постоји, прва почетна искуства

се назире, потенцијал у смештајном и атрактивном ресурсу је присутан и регистрован, остаје да се развију квалитетни туристички програми, извори за додатно инфраструктурно улагање, пласман на тржишту уз помоћ промотивних акција и снажна подршка Туристичке организације општине. На тај начин, салашарски туризам би могао имати вишеструке позитивне ефекте како за салашаре тако и за локално окружење где би акценат био стављен на очување и пласман аутохтоног привредно-историјског и културног наслеђа.

Туристички производи који би се афирмисали, а препознати су и од самих салашара, укључили би понуду засновану на здравом начину живота: одмор, релаксацију и рекреацију у природном амбијенту и исхрану која би понудила биолошки вредне и хемијски не третиране намирнице. Разноврсност „пакета“ понуде кретала би се од пасивног одмора уз шетње до више или мање активног одмора уз укључење различитих пољопривредних послова, спортских садржаја, културне анимације. Такође, „пакети“ понуде би били прилагођени различитим старосним групама гостију, као и индивидуалним или мањим групним посетама. Понуда би требало да буде различита и за различита годишња доба (летње и зимске активности). Успешно спровођење програма од стране салашара захтевало би обавезно професионално обучавање уз примену свих стандарда које бављење сеоским туризмом захтева.

Наведене активности је могуће применити на салашима бечејске општине уз стално присутну бригу да све оно што је локално, изворно, традиционално и аутентично буде очувано, ненарушено мешањима и утицајима туриста (мењање устаљеног стила живота, уношење неаутентичних обичаја у локалну традицију, различити притисци на локалну заједницу), а природно окружење да не буде девестирано и доведен у питање доживљај салашарског природног амбијента. Стога се може очекивати да овај облик туризма не поприми одлике масовног, већ да задржи позицију селективног туризма који не би пружио високу економску профитабилност домаћинима, већ би остао допунски облик привређивања уз развијену пољопривредну производњу.

Захвалност:

Овај рад је резултат истраживања у оквиру пројекта финансираног од стране Министарства науке и технолошког развоја Републике Србије.

Литература

Гаврић, Б. (1994). *Бечејски салаши*. У књизи “Еј, салаши”. Нови Сад: Издавачко предузеће Матице српске.

Драгићевић, В. (2007). Туризам као фактор ревитализације салаша – пример Цветног и Мајкиног салаша на Палићу. *Зборник радова Географског института „Јован Цвијић“ САНУ*, 57, 223-231.

Завод за урбанизам Војводине (1982). *Просторни план намене*. Нови Сад: Завод за урбанизам Војводине

Лазих, Б. (Ур.) (2006). *Мој Салаш: Приручник за развој пољопривреде и салаша*. Нови Сад: Зелена мрежа Војводине.

Марић, Р. (2001.) Туристичка делатност – битан фактор просперитетнијег развоја руралних подручја. *Први форум – Рурални туризам и одрживи развој Балкана. Зборник радова. Крагујевац: АЕЕРТ, Природно-математички и Економски факултет.*

Научно-истраживачки центар (2007). *Мастер план туристичке дестинације „Горње Подунавље”*. Министарство економике и регионалног развоја. Београд: Економски факултет.

Спалевић, А. (2009). Могућности за развој руралног подручја у Републици Србији. *Зборник радова Географског института „Јован Цвијић“ САНУ*, 59(2), 133-147.

Станков, У. (2007). Могућност креирања одрживог руралног туризма у Бачкој. *Зборник радова Географског института „Јован Цвијић“ САНУ*, 57, 251-259.

Стојановић, Ж. & Манић, Е. (2009). Одрживи рурални развој и прекогранична сарадња. *Гласник Српског географског друштва*, 89(2), 43-61.

Ćurčić, N. & Bjeljac, Ž. (2008). Vojvodina Traditional Farms as Characteristic Tourist Destinations. *6 th International Scientific Conference „Management in the Function of Increasing the Tourism Consumption“* (91-100). Opatija: Faculty of Tourism and Hospitality management.

Ćurčić, N. & Bukvić, S. (2005). Afirmacija kulturne baštine salaša kroz animaciju turista. *Hotel-link*, 6, 701-707.

Ђурчић, Н., Павловић, Н. & Станојловић, А., (2010). Активирање бечејских салаша на туристичком тржишту. *Гласник Српског географског друштва*, 90(2), 225-245.